

Fotograf i förort – Jens såg hur barnen hade det

Dokumentärfotografen Jens S Jensen återkom till människorna i Hammarkullen under fyra decennier. Han blev en viktig person för många av förortens ungdomar – de kände att han var en av få vuxna som fanns där och lyssnade. Nettan var en av dem.

1973 var Jens S Jensen en ung nykläckt arkitekt. Men han valde bort det yrket och blev istället dokumentärfotograf. Han ville skildra livet i miljonprogrammets förorter och människorna som bodde där.

Han flanerade omkring med sin kamera i Hammarkullen i Göteborg och lärde känna ett tonårgäng som brukade hänga på torget.

– Jag tror att han har räddat många av oss från missbruk i och med att han engagerade sig i oss, säger Nettan.

Hon var en av ungdomarna i gänget, en vilsen och vinddriven 12-åring som sniffade och skolkade. Hon låtsades gå till skolan men smög sig hem när föräldrarna gått till jobbet och kröp ner i sängen igen.

– Jag var inte i skolan så ofta, jag tyckte inte det var roligt, berättar hon.

Hennes föräldrar arbetade mycket och varken de eller lärarna brydde sig på allvar. Hon pratade inte med någon om hur hon hade det, utom med Jens.

– Jag förstod inte själv att jag mådde dåligt. Jag höll allt inom mig ända tills jag träffade Jens, då bubblade det över.

Torget och ungdomsgården Mixgården var deras hemvist. Där fanns fika, mysrum, pingisbord och disko på torsdagarna. När fritidsledarna strejkade i protest mot nedskärningar ockuperade ungdomarna gården i sympati. De var också med och ordnade musikfester, teaterfestivaler och vårkarnevalen – som lever kvar än idag som Göteborgs största karneval.

Nettan drömde om att bli bilmekaniker och slutade skolan i

9:an när hon fick chansen att jobba på en mack efter att ha pryat där. Hon tog sig igenom tonåren och fann sin plats i livet trots att hon hade många odds emot sig. Idag är hon en trygg trebarnsmor – men blir fortfarande rörd när hon pratar om Jens.

– Han var världens bästa, min allra bästa vän. Jens har räddat hela mitt liv, säger Nettan.

Nettan i Hammarkullen i 1973

Jens S Jensen återkom och gjorde fyra böcker om människorna i

Hammarkullen, Nettan finns med i alla. Det är hon stolt över, även om det var jobbigt att se sig själv i storformat under Jens första stora utställning.

– Idag tycker jag det är jätteroligt, böckerna kommer alltid att finnas kvar som ett minne för mina barn.

Jens S Jensen gick bort 2015 och nu visas hans bilder på utställningen *Jobba, leva, bo* på Göteborgs stadsmuseum. Niclas Östlind som är fotohistoriker och curator har följt Jens under många år.

– Hans arbete om Hammarkullen var väldigt inspirerande när jag var tonåring och intresserad av fotografi, säger Niclas.

När Niclas sedan skrev sin avhandling om svenskt fotografi mellan 1970 och 2014 djupintervjuade han Jens S Jensen om hans sätt att arbeta. Jens ville använda sin kunskap om arkitektur för att skapa en diskussion kring den offentliga miljön och hur människor lever, genom att skildra platser som Hammarkullen.

– Han var kritisk till hur arkitekturen anpassades efter ekonomiska behov, han tyckte att miljonprogrammet kom att präglas alltför mycket av storskalighet. Ännu mer kritisk var han mot den massmediala bilden och stigmatiseringen av människorna som bodde där.

Jens S Jensen levde som han lärde. När han gick omkring i Hammarkullen upptäckte han ganska snart att han inte kom bakom fasaden, varken bokstavligt eller metaforiskt. Då bestämde han sig för att flytta dit under en period.

– Det var när han väl kunde vistas där dygnet runt som han kom in i människors liv på riktigt. Han hade en enorm förmåga att öppna sig för andra och att skapa relationer.

Reine, Janne "Cocos", Peter "GP", Max och Gerhard i Hammarkullen 1973.

Niclas Östlind påpekar att Jens S Jensen liksom flera andra dokumentärfotografer i hans generation även var författare.

– Han satte på bandspelaren, han sa att de "satt och surrade". Men man kan ju inte publicera surr så han återkom och bearbetade texten i dialog med personen. Då blir det en litterär produkt.

Den första boken om Hammarkullen fick stor uppmärksamhet. Jens andra stora fotografiska projekt var Volvo Torslandaverken på Hisingen som han började besöka 1974 för att skildra bilbyggarna.

– Han frågade människor om hur det var att arbeta på Volvo, "varför har du hamnat här?", "vad har du för drömmar?", "vad tänker du på?", berättar Niclas Östlind.

Jens träffade många som var stolta över sitt arbete, människor som berättade att de flyttat från exempelvis Jugoslavien och tyckte att det var fantastiskt att få möjlighet till ett liv med hög materiell standard.

– Det var en sådan styrka hos Jens att kunna nyansera bilden.

Samtidig som han ville visa att världen är skiktad i klasser och att vi har olika förutsättningar.

Han ville återkomma till Volvo men fick inte tillträde, fotografer var inte längre välkomna på det fria sättet.

– Att göra något sådant som Jens gjorde på Volvo hade inte varit möjligt idag.

Jens S Jensen blev snabbt etablerad, gav ut många fotoböcker, hade utställningar och undervisade på fotohögskolan. Han tillhörde en generation av svenska dokumentärfotografer som var tongivande under 70- och 80-talen: Yngve Baum, Jean Hermansson, Johanna Helander och många andra. Men in på 90-talet var den typen av fotografi inte lika efterfrågad längre.

Niclas Östlind konstaterar att deras arbetssätt ifrågasattes, bland annat eftersom människor som de skildrar ofta befinner sig i underordning i samhället. Vilken rätt har man att tala för andra? Ska man inte istället ge människor en möjlighet att representera sig själva?

– Det är viktiga och svåra frågor. Man både Jens och andra fotografer var medvetna om de här problemen. De var inte naiva i tron att de berättade en sanning, utan var måna om att människors egna berättelser skulle komma fram.

Pojken på muren, Micke, i Hammarkullen 1973. Det var han själv som fick idén till bilden och hoppade upp. Micke gick bort för några år sedan.

Jens S Jensen fick en revival under 2010-talet. 2012 valdes hans bilder ut till den stora utställningen *Century of the Child* på Museum of Modern art, MoMA, i New York där hans legendariska foto Pojken på muren täckte en hel vägg.

– Det gav honom en känsla av uppskattning och förståelse.

Jens var också postumt med i utställningen *Barn av sin tid* på Hallwylska museet 2017, där ungdomarnas liv i Hammarkullen på 70-talet ställdes mot döttrarna i den välbeställda familjen Hallwyl och deras tillvaro hundra år tidigare.

– Att hans arbete blev så fantastiskt berodde i hög grad på en

personlig fallenhet. Han var genuint intresserad av andra människor och av de möten som uppstår, säger Niclas Östlund.

Text: Helena Östlund

Bild: Jens S Jensen

Läs mer:

Göteborgs stadsmuseum visar fram till 22 september 2019 utställningen [Jobba, leva, bo](#) med Jens S Jensens bilder.

Intervju med Jens S Jensen, publicerad av [Hasselblad Foundation](#).

Jens S Jensens ikoniska bild Pojken på muren på [MoMA](#) i New York 2012.